Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס עריישינט
דרייטאל וואכענטליך
מיטוואך, פרייטאג אונד שאבעס.
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעלייריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעלייריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

אויף דיעזער צייטונג קאנן מאן
ערען טאג
פ ר ע נ נ ו מ ע ר י י ר ן
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייס
בעזאנגען מיט דעם עפעדיציאנס דעם
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וואיצנער בולוואר נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-
אנס-גאלדיג צו ענדען בעליעביג.

Nr. 110. צוואלפטער יאהרגאנג. פעסט, פרייטאג יום תשרי ה׳תרמ״א. Pest, den 24. September 1880.

פאליטישע איבערזיכט.

אם 22-טען דיעזעס האט אין אפען אין גע-מיינזאמער מיניסטער-ראט אונטער פאר זיטזונג דער מאיעסטעט שטאטזפינדען. דיא בעראטונגען דויערטען אן 10 אוהר פארמיטטאג בז׳ 2 אוהר נאכמיטטאג. גענעהמיגט דיעזער בעראטונגען בילדעטען דיא פארלאגען פיר דיא דעלעגאציאנען, וועלכע שאן אם 19-טען געכסטען מאנאט צוזאמ-מענגעטען זאללען. אונטער דיעזען פארלאגען איזט דיא וויכטיגסטע דאס פאם גע מיינזאמען קריעגס-מיניסטער אנגעפערטיגטע מיליטער-באדישע. אבדיא אל מאן דיא איינצעלנען דיעזער באדישע-פארלאגע נאך נכט קענען. איזט דאך שאן זא פיעל געוויס, דאס דער גע מיינזאמע קריעגס-מיניסטער פיר זיין מיליטער-באדישע ווערדה סימטען פארדערט. דיא בעראטונגען האבען זיך עבען דען צוויעק, דיעזע גאנצ-פארדערונגען דעם קריעגס-מיניסטערס נאך מאגליכייט הערא בצוזיטזען. אללין טראגען דער בעמיהונגען אללער איבריגען מיניס-טער נאך דיעזער ריכטונג הין, ווייל דאס מיליטער-באדישע דיענאך דייער אהנדע איס-פאללען, אללס אים פאלגען אנדרע, אים פאלגען אנדרע מיסטע געמאלד. ווא נאך גראנגעלד דער גע מיינזאמע קריעגס-מיניסטער דאריין ריכטיג גנהמען. דאס דיא פיעלען פערוואלטונגס-לאס-טען אין באס נ י ע ן בעטרעפטען ווערדען מיס-טען. אים דיעזעס גרונדע מיסטע ער צוגעבען, דאס אים מיליטער-באדישע זערר פיעלעס ער-שפארט ווערדה. מאן האט זאגאר דען פרע-זענץ-שטאנד דער ארמעע, דאס ריכטיג צאהל דער סאלדאטען וועלכע אונטער דער פאלגע בליבען מיסטען אונד נכט בעאיילבטען ווערדען דיפען, זעהר פערמינדערט. אים דיא פערוואלטונגס-לאסטען צו ערשפארען. עס וואירדע פערגעב דייזע אינצעל גיע דאנאגען, דיין אינגעגעס מאנטר-שטיק אנגעשאפפט. אים גור דיא פערוואלטונגס-לאסטען אין באסנען דערקלען צו לאזען. אונטער דען גגעגע-ווערטיגען קריעגערישען פערהעלטנישסען מיסטען ערדאך דיא צאהלרייכען בעאיילבטען אינגע-שטעלט ווערדען. עס מיס דער דעזעלמעגיגע פרעזענץ-שטאנד דער ארמעע אדער דיא אנצאהל דער אוממער אונטער דער פאלגע בליבענדען סאלדאטען, ווערדע דיא פיזיהערע דאהע עדיר-כען. איבערהיעס דאבען זיך דיא מאגטר-שטיקע ווערענדע דער בעזעטצונג באסנענדע ווערדע איבגע-נכטען. ווייסהאלב אנשטאט דערזעלבען גנעמעד-ניע אנגעשאפפט ווערדען מיסטען.

אללע דיעזע פארדערונגען דעם קריעגסמיני-סטערס לאנגטען דיא איבריגען מיניסטער נכט שטרי-כען אונד מיסטען דאהער דאס איהרע צושטימונג געבען. דאס דייזע דאס מיליטער-באדישע אים מ ע ה ר ע ר ע מ י ל י א נ ע ן ע ר ה א ה ט ווערדע. אללין דער קריעגסמיניסטער פערלאנגט אויך נאך בעזאנדערע סטמען עס בייג גייער דא-פערגען. דיעזע דינר אים זא נאטהווענדיג. ווייל נאך דעם גיינען מיליטער-אינגלאטיריונגס-געזעטצע דיא פאלדאטען נכט אין פרייאס-דייענען, זאנדערן עבען גור אין קאסערנען וואהנען זאללטען. אויך דיעזע פארדערונג דעם קריעגס-מיניסטערס לאנגטע פאם געמיינזאמען מיניסטער-ראטהיג אים זא ווענ-גער אבגעוויזען ווערדען, דא דיעזעלבע, ווא גע-זאגט, אויף אינעם בעריכט אנגענאמענען גע-זעטצע בעריהט;

בעשראנקטעט מאן דיא בעריכטונג דיעזעס מי-ניסטער-ראטהעס עטוואס גענויער, זא בעזעטצ דער-זעלבע גאיים ווענ טראגטליכעס. פאר אללעם ווערדען ווייר דורך דאס הארעיע מיליטער-באדישע איך הארעיע שטיערן טראגען מיסטען. צווייטענס לייגט איך דער האנד, דאס מאן פלאטצליך דיא בעאיילבונג, דיא דאך דעם שטאאט פיעלע קאס-טען ערשפארען, גיכט אויטשטעללען ווערדע, ווענן דיא צייטען נכט זא ערנסט ווערען, דאס מאן שטרד-ליך איך דען אויסבריך אינעס קריעגעס געפאסט זיין מיס; — נון עקסטרעט אבער זיט לאנגע איך דער פלאן ווענען בערטשטענ-מאכונג דער הויפט-לטעט. דיעזע זאללטען געמעלד פפערדע אונד אל-לעס, וואס דיעזע נאטהווענדיג, פאם שטאאטע ער-פאללטען, וואצו ווייטער גראבע סומטען ערפארדער-ליך זיין. דער מיניסטער-ראטה לאנגטע איך גע-גען דיא הויפטריכטונג דיעזעס פלאנעס נכטס איינ-ווענדען, אונד מיטטע דער פאדערונג דעם קריעגס-מיניסטערס צושטימטען. אללע אנסטענען נוין אנ-שפריכע פיר דאס מיליטער-באדישע ווערדען אונ-דעם געשטריכען, ווייל מאן דעם לאנדע איך איינ-מאל נכט זאפיעל לאסטען איפלעגען לאנגן.

* * *

אים לאנסטאנטינאפעל ווייד געמעלדעט: דער סולטאן האט אם 17-טען דיעזעס אן אללע גראנדען-מעכטע אין הונדשריבען פערזאמדעט, אין ווערלעם עס אינטער אנדערם הייסט: „איך האבע דען ווילען, דאס פערלאנגט געבעט אן מאנטע-נגרא צו איבערגעבען, אים אללעם בלוט-פערגיס-סען נאך מאגליכייט צו פערהינדערן, נאכדעם ווערד דיא גראנ-מעכטע דיא פיערליכע איבערגאבע, דיא דאך נכט זא שווערלי פאללגאנגען ווערדען לאנגע-טע, נכט נור דורך אבזאמטען אונד מיט אייער פלא-טען-דעמאנסטראציאן איפגעטרעטען זיר, זא האט דיעזער שרעטט נור דאצו געדיענט, דיא אלבאנעזען נאך מעהר צו פערבטטערן אונד זיא צו איינעם בלוטיגען ווערגשטאנדע צו ריצען. אך מאכע דאהער דיא גראנ-מעכטע פיר דיא איפרינגע דער אל-באנעזען פערזאנטוואהרליך, ווא איך פיר אללע טרייהיגען עראיגנעסע, דיא הייס עגשטעהען ווערדען;

„אם דער סולטאן מיט דיעזער פערזאנטוואהר-ליכ-מאכונג דער גראנ-מעכטע אינגעלך ערגיג-לען ווילל לאסט זיך נכט אבזטעהען, דער בעדערד-שער דער טרייהיגען לאנמט זא מיט דיעזער ערקלע-רונג אללגאנזאלדס צו שפעט. דיא גראנ-מעכטע האבען מיט דער פלאטטען-דעמאנסטראציאן לאנ-גע גענוג געצאגערט, זא גרייפען צו דיעזעס אללער-דינגס געפעהרליכען מיטטעל ערסט דאנן אלס זיא דיא איבערגיעבונג דאסטען. דאס דער סולטאן דיעזע פערשלעפפען נכט. הייטע ווערדען ווייל דיא אי-דאפעאשען גראנ-מעכטע אן אללע דיעזע פער-שפעטטען ערקלערונגען דעם סולטאנס איבערקריעגס-שפפע בז׳ איגאר צוריקבעפען.

איינע דעפעטע אים פאריז פאם 22-טען סעפ-טעמבער מעלדעט: דער לאמבאנאנט דער מאנ-טענעגרינישען ארמעע אן פארדאנעע לעס דיא אנגעזעגנסטען מאהאמעדאנישען אינוואהנער דיעזער שטאדט אין דען קערקער ווערפען. דיעזעס גע-וואלטזאמע פארגעהען דאס איינע טעפפ פער-בטטערונג אונטער אללען מאהאמעדאנערן דער אומגעגנער הערפארגעפען. דיא אלבאנעזען זינד נון מעהר אלס יע ענטשלאסען, דיא איבערגאבע פאן דולצינגא אן מאנטענעגרא מיט אללער קראפט צו פערהינדערן, נאכדעם דיא מאנטענעגרער שאן יעמצט נעגען דיא מאהאמעדאנער זא שאנגנס-לאן פארגעזעהן; —

איינע נייעסטע לאנסטאנטינאפעלער דעפעשע פאם 23-טען דיעזעס מעלדעט: דער סולטאן ער-קלערט זיך „אהל בעריט צור זאליסען איבער-גאבע פאן דולצינגא אן מאנטענעגרא. דאך נור אונ-טער פאלגענדען בעדינגונגען: 1) דיא גראנ-מעכטע מיסטען גאראנטירען, דאס דיא אלבאנעזען אדער אזאנסטיג מאהאמעדאנער, ווייל צו גיגערה אונ-טער מאנטענעגרינישעס שטעט לעבען זאללען, פאללקאמענע זיכערהייט האבען ווערדען, דאמיט דיא אן אנדערע פערזאן אדער אן אנדרעס איינגע-טהמטע קריעג שעדיגונג צו בעפירכטען האבען; — 2) דאס דיא גבעבעטע פאן דינאש אונד גרודא ביא דער טירקיא פערבליבען; — 3) דאס דיא טירקיא אן צולגפפ גיע גענאטהיג ווערדע, אן מאנטענע-גראנ נאך אינגנע אין אנדרעס גבעבעט אבצו-טרעטען; — 4) דאס צור לאזונג דער מאנטענגרי-נישען, גרענצען אדער אינער זאנסטיגען מיט דער טירקיא אין פערבינדונג שטעהענדען פראגע קריעג פלאטטען; דעמאנסטראציאן אונטערנאם-מען ווערדע. —

מאן וועהט, דאס דער סולטאן ווא אין מעניש שפריכט, דער מוטה האט, זיינע מיינונג איך אללען גראנ-מעכטען גענגאנבער קלאר אינטשפרעכען, עס ש ינ ט ערא, דאס דער זאנסט פרבטאמע אונד שרטעריגע סולטאן נור דעסהאלב עטצט אינגען מוטה בעריהט, ווייל ער נכט מעהר צו פערלערען האט. דיא גראנ-מעכטע דורפען נעמליך דיעזע „בעדינגונגען“ דעס סולטאנס קיינע „בעדינ-גונגען“ פאר שריבען!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

(אי״ן „חרם“ נ ע נ ע ן א״ נ ע ן ב א ר א ן.) אים שטעינאטשין ווייד בעריכטעט: אנלעסליך דעס בעזוכעס זיינער מאיעסטעט איינזע-דעס ראזעדס אין אינזערער הייפטשטאדט יאירדע אייד דער „אינזער-ראבבי אים סאראגא אן דען צייטונגען ערערגט. דא דערזעלבע הערבייגעאלט יאר, אים דעס גלעיכבען מאנארכען דען זענען צו ערטהיילען. פיעלע האלטען פיעל אויף דען זענען דיעזעס מאנגעס; אללין דאס זיין פלאך אויב זיין באגן ווייקלך זעהר ערנסטע פאללען האבען קאגן, דאאפן זיך הייר אללע איבערצייגט. אין דער גערד פאן סאראגא וואהנט גענעלך דער ווייטע גראפ-ריזיך-בעזיטצער בארא מ מסמאצא. דיעזער האטטע דען פלאן, אין דער „געכסטען נעהע דער סינאגאגע איינע קיכע אייפהרען צו לאסטען. דער „אינזער-אבבי ערוויטטע דען בארא. דיעזען פלאן נכטס צור אייפהרונג צו ברינגען, אינדעם דיא ווידן זאראגן דיא סינאגאגע נכטס בעזוטצען לאנגטען, דא א שאטטען דעס טהורס-קריינצעס אויף דיא סינאגאגע פאללען ווערדע. דער בארא בעבעלטע הייצע, שפאטטש אונד בעגאגן דען קוכען-ביא. דא פערהינגטע אבער דער „אינזער-ראבבי אינבער דען בארא אינגען „חרם“, אלס דער בארא הייפאן ערפאהר, ششטעלטע ער זיך אין זיינעם איבערמוטה פאר לאבען אונד זאגטע: „דער יידישע „אינזער-ראבבי איזט דאס מיך אין דען באגן ג ע ל ע ג ט; נון פעללליכט איזט דאס „לייגען אים באגגע“ דעכט געזוגט אונד ווייד מאן הייפאן שטארק אונד פעסט“ דאך דעס הערדן בארא פערגינג אלסבאלד דאס צו פערהינדערן, נאכדעם דיא מאנטענגרער שאן יעמצט נעגען דיא מאהאמעדאנער זא שאנגנס-לאן פארגעזעהן —

איינע נייעסטע לאנסטאנטינאפעלער דעפעשע פאם 23-טען דיעזעס מעלדעט: דער סולטאן ער-קלערט זיך „אהל בעריט צור זאליסען איבער-גאבע פאן דולצינגא אן מאנטענעגרא. דאך נור אונ-טער פאלגענדען בעדינגונגען: 1) דיא גראנ-מעכטע מיסטען גאראנטירען, דאס דיא אלבאנעזען אדער אזאנסטיג מאהאמעדאנער, ווייל צו גיגערה אונ-טער מאנטענעגרינישעס שטעט לעבען זאללען, פאללקאמענע זיכערהייט האבען ווערדען, דאמיט דיא אן אנדרעס פערזאן אדער אן אנדרעס איינגע-טהמטע קריעג שעדיגונג צו בעפירכטען האבען; — 2) דאס דיא גבעבעטע פאן דינאש אונד גרודא ביא דער טירקיא פערבליבען; — 3) דאס דיא טירקיא אן צולגפפ גיע גענאטהיג ווערדע, אן מאנטענע-גראנ נאך אינגנע אין אנדרעס גבעבעט אבצו-טרעטען; — 4) דאס צור לאזונג דער מאנטענגרי-נישען, גרענצען אדער אינער זאנסטיגען מיט דער טירקיא אין פערבינדונג שטעהענדען פראגע קריעג פלאטטען; דעמאנסטראציאן אונטערנאם-מען ווערדע. —

מאן וועהט, דאס דער סולטאן ווא אין מעניש שפריכט, דער מוטה האט, זיינע מיינונג איך אללען גראנ-מעכטען גענגאנבער קלאר אינטשפרעכען, עס ש ינ ט ערא, דאס דער זאנסט פרבטאמע אונד שרטעריגע סולטאן נור דעסהאלב עטצט אינגען מוטה בעריהט, ווייל ער נכט מעהר צו פערלערען האט. דיא גראנ-מעכטע דורפען נעמליך דיעזע „בעדינגונגען“ דעס סולטאנס קיינע „בעדינ-גונגען“ פאר שריבען!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

(אי״ן „חרם“ נ ע נ ע ן א״ נ ע ן ב א ר א ן.) אים שטעינאטשין ווייד בעריכטעט: אנלעסליך דעס בעזוכעס זיינער מאיעסטעט איינזע-דעס ראזעדס אין אינזערער הייפטשטאדט יאירדע אייד דער „אינזער-ראבבי אים סאראגא אן דען צייטונגען ערערגט. דא דערזעלבע הערבייגעאלט יאר, אים דעס גלעיכבען מאנארכען דען זענען צו ערטהיילען. פיעלע האלטען פיעל אויף דען זענען דיעזעס מאנגעס; אללין דאס זיין פלאך אויב זיין באגן ווייקלך זעהר ערנסטע פאללען האבען קאגן, דאאפן זיך הייר אללע איבערצייגט. אין דער גערד פאן סאראגא וואהנט גענעלך דער ווייטע גראפ-ריזיך-בעזיטצער בארא מ מסמאצא. דיעזער האטטע דען פלאן, אין דער „געכסטען נעהע דער סינאגאגע איינע קיכע אייפהרען צו לאסטען. דער „אינזער-אבבי ערוויטטע דען בארא. דיעזען פלאן נכטס צור אייפהרונג צו ברינגען, אינדעם דיא ווידן זאראגן דיא סינאגאגע נכטס בעזוטצען לאנגטען, דא א שאטטען דעס טהורס-קריינצעס אויף דיא סינאגאגע פאללען ווערדע. דער בארא בעבעלטע הייצע, שפאטטש אונד בעגאגן דען קוכען-ביא. דא פערהינגטע אבער דער „אינזער-ראבבי אינבער דען בארא אינגען „חרם“, אלס דער בארא הייפאן ערפאהר, ششטעלטע ער זיך אין זיינעם איבערמוטה פאר לאבען אונד זאגטע: „דער יידישע „אינזער-ראבבי איזט דאס מיך אין דען באגן ג ע ל ע ג ט; נון פעללליכט איזט דאס „לייגען אים באגגע“ דעכט געזוגט אונד ווייד מאן הייפאן שטארק אונד פעסט“ דאך דעס הערדן בארא פערגינג אלסבאלד דאס

איזט: דא וואר עס נייערדינגס סאמועל אָפּעניהיי-מער, דער דען שטאאט איס דער פינליכסטען לאגע רעטטעטע. ווידער אונד ווידער גאב ער גראָסע סוממען הער, אום דען סאָלדאטען דיא לאהנונג איסאָלגען צו מאָנגען. דיעזעס פערדרוסט ערשיינט אום זאָ גראָסער, ווענן מאן אויך דיא דא-מאליגען טרוירגען פערהעלטניססע אין עסטערריך אין בעטראכט ציעהט. דיא אָגענגאנגטע לאמטע-קאססא גאב געמליך דעם ליעפעראנטען ניט באאר-געלד, דא זיא קיינעס האטטע. זיא איבערגאב דען ליעפעראנטען בלאָס „אנטייזונגען" אן דיא פערשיע-דענען שטייער-אמטער אין ווייען אונד אין דער פראָ-ווינץ. אללין ווא וואורדע דענן דאמאלס מיט דען שטייער-געלדערן געשרטשאפטעט; דיא שטייער-בעאמטען צאָגען דען לייטען וואהל דיא הייט פאס ליבע אב. אללין זיא ליעפערטען דיא געלדער ניכט אן דיא האָפּקאממער אב, זאָנדערן פערווענדעטען דאָרט סוממען פיר זיך. דא בייא דער פערוואלטונג ניכט אינמאל גענוג רעכנונג געפּהרט וואורדע. ערשטען אלזאָ זאָ איין ליעפעראנט מיט זיינער „אנ-ווייזונג" בייא איינעם שטייער-אמטע, זאָ וואורדע ער פאָן דען געווייסענלאָזען בעאמטען הערצלוך אויס-געלאכט, אונד טראָטצדעם הילט סאמועל אָפּעגן-הייטער זיינע מאססא איממער אפּען. אום דעם עס-טערריכישען שטאאטע הילפּ-ייך בייצושפרינגען.

(פאָרשוטצונג פאָלגט.)

בריעפּ דער רעדאקציאָן.

„איש אמת" אין מישקאָלץ: ווייל זונד פאָן דער פאָללקאָמענען וואהרהייט אונד ריכטיגקייט אויך דאס שפּעללונג נאָנען דורכדרינגען. דיא דאָרטיגען פערהעלטנים-סע וואָרען אונס יא אויך פריהער שאָן גרונדלוך בעקאָנגט. טראָצדעם קאָנגען וויר אונס ניכט פערנאָגאס זעהען, איהרע אייסאינאנדערזעטצונגען צו פערפּאָסטעלליכען, דא ווייר אונס גרונדזעטצלוך גיע אין פאָרטי-שטרייטיגקייטען הינייי-מענגען. איבערדיעס לאָסט זיך דיעזער קאָמפּף דורך אינגען „ווישונגס-אריטיקעל" גוט שלוכטען, נור דיא בעפּפּעלע אייגזיכט, וועלכע מיט דער ציט דאָך קאָמטען מוס, קאָנן דיעזען אונערקווקליכען ווישטענדען ניכט בלאָס אין מיזקאָלץ, אָנדערן אום גאנצען לאנדע איין עגדע מאכטען; זשלום על ישראל!

פּערלאָזונג.

דער מאָלענדער-לאָזע.

ביא דער אם 16טען סעפּטעמבער 1880 פאָרגענאָמ-מענען ציעהונג וואורדען פאָלגענדע סעריען געגאָגען: 2354 3134 3730 4168 7237, פאָן דיעזען פּעל דער הויפּטטרעפּפּער מיט 3000 לירע איין ס' 4168 נו' 43; דער 2-טע טרעפּפּער מיט 1000 לירע איין ס' 2354 נומ' 70 — אונד דער 3-טע טרעפּפּער מיט 500 לירע איין ס' 2354 נו' 58. פערנער געוואָנגען: יע 100 לירע ס' 2354 נו' 26 47, ס' 3730 נו' 57, ס' 7237 נו' 60 82, —

לאָטטא-ציעהונג פאָם 18-טען סעפּטעמבער 1880.

אָפּען	89	13	51	2	65
לינע	77	83	39	27	43
טריעסט	87	46	88	27	8

נעשעפטסבעריכט.

פּעסטער פּרייז.

נעטרייד-נעשעפט פאָן ווייצען וואר נעפּסען פּעל צו מארקטע נעבראכט. דער פּערקויף וואר גוט. 15000 מעטצ' וואורדען פּערקויפט.

ווייצען, טחיים- 300 מטצ' 79. קילאָ 11.75 גולד. 200 מטצ' 79. קילאָ 11.80 גולד. 200 מטצ' 78. קילאָ 11.45 גולד. 100 מטצ' 78. קילאָ 11.50 גולד. 450 מטצ' 75. ק' 11.20 גול. 150 מטצ' 75. ק' 11.22½ גול. 300 מטצ' 75. קילאָ —.11 גולד. 100 מטצ' 78. קילאָ 11.40 גולדען.— 100 מעטצ-צענטנער 77.5 קילאָ 11.50 גולד. 100 מטצ' 77.6 קילאָ 11.40 גול. 300 מטצ' 77. ק' 11.40 גולד. 1000 מטצ' 76.4 ק' 11.42½ גולד. וואלאכישער 100 מטצ' 76.3 קילאָ 11.10 גולד. 300 מטצ' 76.5 מילאָ 10 גולד. (אללעס פּר דייא מאָנאטע.)

קאָרן 9.10—9.40 גולד.

נערסטע פּוטטער- —6.40—6 גולד. מאלצ-פּאאר 7.50—— 8 גולד.

קוקורוזע 7.60 - 7.75 גולד. —

האָפּער 6—6.25 גולד.

רעסס 11.75—12.50 גולדען.

מעהל-ס רייזע (פּער 100 קילאָגראָם זאמטט זאק, פּרייא אב פּעסט): נו' 0 : 20 גולד. 80 קר'. נומ' 1: 20 גול. 20 קר', נו' 2: 19 גול. 60 קר', נו' 3: 19 גול.— קר' נו' 4: 18 גול. 40 קר', נו' 5: 17 גול. 80 קר', נו' 6: 17 גול' 30 קר', נו' 7: 16 גולד. 60 קר', נו' 8: 15 גול. 20 קר', נו' 8½ 12 גולד. 80 קר', פּיינע קליינע 4 גול. — קר', נראָבע קליינע 3 גולד. 70 קר.

הילזענפרוכטע: ערבסען אונגאריש — גול. לינזען — גול. — ראָטע הירזע —.6 — 6.25, הירזע בריין 10¼—11¼ גול. נראָס ווייסע באָהנען, 9¼—9¾ גול. צווייגעל 10.50 — 11 גולד. לייניאמען, 13½—14 גולדען. האנפאמען 8—8.50 גול. מאָהאר —.7 גולד. קימעל 25½ — 26 גול. וויקען — גול.— מאָהן נייער 27 29 גול. בלייער 30 — 32 גול. (אללעס פּר 100 קילאָ.)

שפּרייטוס נייע מעטהאָדע אים קרייזען —.33 גולד. — אלטע-מעטהאָדע —.34 גולדען. פּר 10000 לישער פּרייצען. —

צווטשקען, באָהנישע פּאס-וואאר 18.30—19.20 גולד. פּרבכישע פּאס-וואאר 17.40—17.85 גול. זאָק- 15.20—15.60 גולד.

ווועטשקענוס (לעקוואר) נייע באנאטע 17—17.50 גולדען.

קלעזאמען אונגאריש 45—46 גולד.

האָניג: וואכס-האָניג, גלייכערפּרייס 34, געלבער 30 גול.

קנאָפּלעך אונגאריש 22—22.50 גול.

ווייגשטיין 56—63 גול. יע נאך קוואליטעט.

ריבאל דאָפּפּעלט-ראָסּפּיריטוס 35—35.50 גולד. פּר 100 קילאָגראָם.

רעס-קוכען 5.60 גול.

אונשליט (חלב) —.49—.—50 גולד.

פּעטראָלעום אין פּאריז אין פּאָפּלע 20.50 גולד.

שאָפּ-פּעלע אין פּאריז אונד וואורדען 12000 שטיק פּערשיעדענע נאטטונגען פּערקויפט, אונד צוואר דייטשוואָלליגע 2.40 — 2.80 גול. פּר פּאאר. פּערבישע 122—128 גול. באנאטער אונד באטשקער 135 — 145 גולדען. טורקישע אונד מאצעדאָנישע 43—46 גולד. אללעס פּר 102 שטיק. —

לאמם-פּעלע אין באנאטער אונד באטשקער קוריע-נער וואאר 95 — 105 גולד. (אללעס פּר 102 שטיק.)

הייט, ווייכ נאטטירן: פּר 100 ק' אונגאריש קוה-הייט 108—112 גול. אָכסענהייט אונד מאָקעגע 112—115 גול.

האָס הייט 8½ — 9½ גולד. (אללעס פּר פּאאר.)

לעדער נעשעפט, פּפּעזר-הייט 24—28 קילאָ 170—172 גולד. אינמאל פּרייעטצט טרצען פאָן 10—12 קילאָ 172—170 גולד, צווייטמאל פּרייעטצט טרצען 15—18 קילאָ, 166—168 גולד. דריטמאל פּרייעטצט טרצען 20—22 קילאָ 170—17 גולד.

שאָפּ-וואָלל. אין פּאָרגער וואָכע וואר דאס נעשעפט לעבהאפט. פּרייסען וואורדען: 25000 ק' מישטעל-קאָמטוואָללען 96 — 102 גולד. 10000 מטצ' דיי-הרינע פּרהלר-האָפּפּע באטשקער 71—72 גולד. 2000 קילאָ ווייסע צווישטזען 88—95 גולד. 5000 קילאָ בלייע צווישטזען 73—74 גולד. 2000 קילאָ בילגאָרישע וואָללע 85—86 גולד. 100000 קילאָ באנאטער צאָקעל 47 — 48 גולד. (אללעס פּר 56 קילאָ.)

ווייגער פּרייזע.

שפּרייטוס 32.75——33. גול. צו 10000 לישער פּרייצען.

ריבאל 34.25 — 34.50 גולד. פּר 100 קילאָ.

ווייצען, פּרייסטס וואורדען 50000 מעטצ-צטר, פּרייזע: באנאטער-ווייצען 76—78 קילאָ 11.40—11.60 גול. פּר מעטצרצטר. —

קאָרן, אונגאריש מעס 67—71 קילאָגראָם 9.45 — —.10 גולד. פּר מעטצ-צטר.

נערסטע פּעסטערייבישע 60—64 קילאָ 7.40 — —.9 גולדען.

קוקורוזען באנאטער 8.50—8.60 גולד.

האָפּער אונגאריש 6.60 — 6.75 גולדען פּר מעטצ-צענטנער.

רעסס באנאטער 12.75——13. גולד. קאָהל 13.50 — 13.50 גולדען.

קאָרן-מעהל, נו' 1: —.17——.18 גולד. נו' 2: —.15——.16 גולדען פּר מעטצ-צטר.

ווייצען-מעהל נו' 0: 20.75—21.75 גולד. נו' 1: 19.75—20.75 גולד. נו' 2: 18.25—19.25 נו' 3: 17.25—18.25 גולדען, אללעס פּר מעטצ-צטר.

הילזענפּרוכטע: לינזען 20—25 גולדען. ערבסען 10—14 גול. באָהנען 12 — 13 גולד. הירזען 8 — —.9 גולד. (אללעס פּר 100 קילאָ.) —

ווייגער שלאכט-פּיעהמאָרקט. דער אויפּ-טריעב אויף דעם ווייגער שלאכט-פּיעהמאָרקט אם 20-טען ד. מ. בעשטאנד 2449 שטיק. דאָפּאָן וואָרען: 1396 אונגאריש, 870 פּאָלנישע אונד 183 דייטשע, דיא פּרייזע שטעללטען זיך פּר 100 ק': אונגאריש מאָסס-אָכסען 56—61 גולד — פּאָלנישע 56—60 גולד. דייטשע 56—61 גולדען.

פּעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאָר בר' ריז.

פּרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פּרוכטע	קוילאָגראָם פּר הונדערט	100 קילאָגראָם
ווייצען		
נאָרדאונגאריש נייער	—	—.——.—
„ „ „	75	10.90—11.—
„ „ „	76	11.10—11.20
„ „ „	77	11.25—11.30
„ „ „	78	11.40—11.50
„ „ „	79	11.55—11.60
„ „ „	80	11.65—11.70
טחיים	—	—.——.—
„ „ „	75	10.65—10.75
„ „ „	76	10.85—10.95
„ „ „	77	11. —11.05
„ „ „	78	11.10—11.15
„ „ „	79	11.25—11.35
„ „ „	80	11.40—11.45
פּעסטער באָדען	—	—.——.—
„ „ „	75	10.90—11.—
„ „ „	76	11.10—11.20
„ „ „	77	11.25—11.30
„ „ „	78	11.40—11.50
„ „ „	79	11.55—11.60
„ „ „	80	11.65—11.70
ווייסענבורגער	75	10.80—10.90
„ „ „	76	11.—11.0
„ „ „	77	11.15—11.10
„ „ „	78	11.25—11.20
„ „ „	79	11.35—11.35
„ „ „	80	11.50—11.55

פּרוכטע	קוילאָגראָם פּר הונדערט	100 קילאָגראָם
קאָרן	72	9.50—9.25
נערסטע מאלץ	62	—.——.—
נערסטע פּוטטער	62	6.40—6.15
האָפּער	40	6.10—5.85
קוקורוזען באנאטער	75	7.75—7.70
אנדערע	73	7.65—7.60
הירזע	—	—.——.—

באנאטער פּרייז (לאָקאָ)	ווייצען	פּפּר אָקטאָבער	10.95
	„	„	—.—
	„	פּיריאאד	11.—
	קוקורוזען	„	6.—
	נערסטע	„	—.—
	האָפּער	„	6.15
	„	„	—.—
	רעסס	„	—.—

באללען-מעהל

		קי' אל.
נומער	0	20 80
„	1	20 20
„	2	19 60
„	3	19 —
„	4	18 40
„	5	17 80
„	6	17 50
„	7	16 60
„	8	15 20
„	8½	12 80

דיי באללען צו 100 קילאָגראָם	מיט זאק	
שפּרייטוס; אלטע מעטהאָדע פּרייזע		32 —
נייע „	קאָפּאָפּלע	33 50

קורז-טאבעללע פאָם 21. סעפּטעמבער.

געלד-קורז	קי' אל.
וולכעי-אשאָ	100 —
דוקאטען	5 66
עסטערייכישע אונגאריש 8 גולדען נאָלד	
שטק (100 פראנקן)	9 45
נאפּאָלעאָנס	9 45
דייטשע ריישסבאנקנאָטען	58 27
20 מארקשטיק	11 62
פּאפּיערגעלד	1 21
לאָזע.	
1854-יר 4 פּרעצענטיגע שטאאטס-לאָזע	122 —
1860-יר „ באנעע	131 25
רוסשע „ האָלבע	132 50
1864-יר לאָזע צו 100 גולדען	171 —
רוסשע „ 50 „	170 —
קאָסע יעזעפּהינע	29 —
טירכענלאָזע	13 25
קרעדיט-לאָזע	179 50
פּלאָר-לאָזע צו 40 גולדען	40 —
פּאלאָנעזע-אלגעמיינע-אָסטרייכישע	
רייגעלע צו 5 אונגאלישע פּרעצענט	104 75
דיי אונגאלישען הויפּטשטאָדט צו	23 75
5½ פּרעצענט	16 50
דיי אונגאלישען אללגעמיינען באנקען צו	1 90
קרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונגאלישע	41 —
פּרעצענט	36 —
דרעסדא צו 6 פּרעצענט	18 60
פּאלאָ-לאָזע „ 40 „	50 50
וולכעזונגס לאָזע „ 20 „	22 25
סט.-גענאָס לאָזע „ 40 „	47 25

לאָזע.	קי' אל.
מאאנגליכע לאָזע צו 20 גולדען	— 25
פּרייסער לאָזע „ 100 „	125 75
דרעסדא „ 50 „	65 —
וואלדשטיינלאָזע „ 20 „	32 25
ווינדישגרעטצלאָזע „ 20 „	41 —
אונגאלישע פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	109 50
דרעסדא צו 50 גולדען	— 109 —
וועגער לאָזע	120 25
ווערט-פּאפּיערע	
אונגאלישע גאָלדרענטע	107 75
אונגאלישע גרונדענטלאסטונגען	— 95 —
פּעסטער-באנאטער	— 93 —
דרעסדא	— 94 —
דענענבערגישע	97 50
בוכאָרענער	95 50
אונגאלישע אייזענבאהן-אקטיען	122 50
וויעניער-קונסט-אלגעמיינע-באָדענקרעדיט-אנשטאלט	— 93 —
פּאפּיערע פּרעמיען אונגאלישען באָדענ-קרעדיט-אנשטאלט	101 50
דיי אונגאלישען הויפּטשטאָדט-באנק צו	— 98 —
דיי אונגאלישען אללגעמיינען באָדענ-קרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונגאלישע	
פּרעצענט	— 100 —
דרעסדא צו 6 פּרעצענט	102 50
דער פּעסטער באָדענקרעדיט-באנק	102 25
דער אוסטריאן	— 86 —
דער באָדענקרעדיט-אנשטאלט	144 50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitzneroboulevard.

דיזער פאלשן מינצען בעשעפטיגטן, פאן דער פאליציי איינגעצאגן וואורדן. דער פאבריקאנט ווארפאן פון פאסאפסאן געלב-גיעסער אונד האטטע שאן פריהער וועגען פאלש-מינצעריי מעהרערע יאהרע קערקער - שטראפע אבצובסען. נמאריין שוארין אונד זיין ברודער קאלמאן שוארין וואורדן אלס מיטשולדיגע איינגעצאגן, דא זיא פערדעכטיג וארען, דען הייפאבזאטץ דיזער פאלשן זילבער-מינצען בעטריעבען צו האבען. אויך איין שניידער, עמאנועל וויס, וואורדע פערהאפטעט. דער ביים פערהאדע זולבסט מיטגעשטאנדען, זאלכע מינצען פאס פאבריקאנטען, אים 40 פערצענט אינטער דעם פריזיג, געקויפט צו האבען, אים דאמיט געשעפטע צו מאכען, אבער אויך איין קעללנער, נאמענס אלעקסאנדער מאנדל אים אלבערטי-אריטא, דער איינגעזאלך דיא נאנצע פאלש-מינצעריי אנגעציטן, וואורדע דיינעריציט איינגעשפערדט. דיזער שריעב געמאלד דיירקט אן דיינע מאיעסטעט. דאס הויר איינע פאלשמינצער-באנדע עקסיסטירט, אונד ר-זוכטע דען מאנארכען, אדם אלס בעלאהנונג פיר דיזעע אנדייטונג איינע שטאאטס-שטעללע פערליהען צו וואללען. דא מאנדל יעדאך נור איין איינאבער קעללנער וואר אונד דער שטאאט קיינען וויינ-שאנק האט, אים איינען קעללנער אנגעשטעללען, זא קאנ-טע נאטירליך זיין פערלאנגען ניכט ערפיללט ווער-דען. מאנדל וואורדע פיעלמעהר איינגעצאגן, וויל עס זיך הערוישטעללטע. דאס אויך ער מיט דעם אבזאטצע דיזער פאלשען זילבער-מינצען זיך בע-פאסט האט. אם 21-טען דיזעס וואורדע זיישענס דעם פעסטער שטראפ-גערישטעס איבער דיא פער-האפטטען פאלגענדעס אורטהייל געפאללט: דער פאבריקאנט קאהן אלס הויפט-פערבריעער ער-היעלט 3 יאהרע קערקער-שטראפע, דער שניידער עמאנועל וויס 1 יאהר קערקער-שטראפע אונד דער קעللנער מאנדל 4 יאהרע אריעסטס-שטראפע. דיא בריידער שוארין וואורדען פריינגעשפראכען.

סאמועל אפעגהיימער,

קאיזיליכער ליעפעראנט אונד האפ-יודע,

(ש ל ו ם.)

אים דען טרייזען צישטאנד דער דאמאליגען פינאנז-פערהעלטנישסע אים עסטערייכישען שטאאטע גנייער צו בעריכטען, מאנג פאלגענדע טהאטזאכע ערוועהנט ווערדען. אים יאהרע 1703 וואורדען אים אינאלען, וא דאמאלס איינע עסטערייכישע מונצע איפגעשטעללט וואר. 3 אפפיציערע נאך ברינשוויג (דייטשלאנד) געזענדעט, אים 60 פפערדע איינצוקויפען. דער קויף וואורדע איינגעפיהרט, אונד קאם יעדעס פפערד אויף בלאם 93 גולדען צו שטע-הען. דער פפערדע-ליעפעראנט ערהעלט פאלי-פיג 2000 גולדען. דער רעסט זאללטע דען אפפיציע-רען אים דער האפקאממער-קאססא אין וויען נאכ-געשיקט ווערדען. דאמיט דער ליעפעראנט בעפריי-דיגט ווערדען קאנגע. אללין טאגע פערגיינגען אונד אים וויען לאנגטע קיין געלד אן, דא דיא קאממער-קאססא איבער קיינע 30 קופפער-העללער פערפיגטע, דיא 3 אפפיציערע האטטען בעריידס אירען לעטע-טען גראשען איפגעצערט אונד מיסטען דיא פיט-טערונג פיר דיא פפערדע אים גאסטהויז „אויף באדג" נעהמען. דער ווירטה וואללטע אבער ניכט לענגער באהען, אונד איין דער ליעפעראנט פאר-דערטע מיט נאכדרוק זיין געלד. דיא אפפיציערע שריעבען טעגליך נאך וויען, אבער עס קאם קיין געלד אונד איין קיינע אנטוארט. דער ווירטה אונד דער ליעפעראנט ערהאבען נון גענען דיא דריא אפפי-ציערע איינע קלאגע בים בירגערמייסטער, דער דיא פפערדע אהנע וויטערעס אפפענטליך פ ע ר-ש ט ו י ג ע ר ן לייגט.

היעמיט אבער וואר דיא זאכע נאך ניכט אב-געטהان, דער ערלאז פיר דיא פפערדע ווייטע קיים אים צור רעקונג דער גערכטס-קאססען אונד צור בעפריידיגונג דעם ליעפעראנטען, אללין דער ווירטה ליעס דיא אבריזיג דיע אפפיציערע פערבעטען, דא ער פיר דיא בעקוא-טירונג אונד פערפפלעגונג דער פפערדע דען בעפאל: פאן 2800 גולדען פארדערטע, דיא אינגעזאמט אפפיציערע, דיא פיר איהרע אי-גענע פערקאפפונג בעריידס איהר לעטצטעס קליד פערקויפט האטטען, וואורדען אינפאך אין איין שול-דען-אررעست געוארפען. ביז מאן דען ווירטה בע-פרידיגט האבען וורד.

קיים יעדאך האט יאלא אפפענהיימער, דער אלס אלטעסטער זאהן סאמועלס דאס באנקהויז זיינעס פאטערס אין פראנקפורט אם מאין לייטעט, פאן דיזעם פאללע נאכיכט ערהאלטען, אלס ער דיא ערפאהרליכע סוממע נאך ברינשווייג זענדעטע, אים דיא אינגלקליכען אפפיציערע אים איהרעם אررעסטע צו בעפריין.

אין דעמזעלבען יאהרע קאם דיא ארמעע נאך אינמאל וועגען מאנגעל אן פערפפלעגונג אין זאלך פיינליכע פערלעגענהייט, דאס דער פעלדמארשאלל אישען אן קאיזער לעאפאלד שריעב: „מאיעסטעט דיא לאגע ניכט בלאס איהרער סאלדאטען, זאנדערן אויך דער אפפיציערע אזט בעריישס זא טרויריג, דאס דיזע זולבסט דען לעטצטען בעטטלער בע-נידען, מאיעסטעט: דיא קראגע וואנקט אויף איה-רעם הויפטע, וויען קיינע הילפע קאממט, דאמיט דיא ארמעע דיא נאטהיגע פערפפלעגונג ערהאלטען" אונד דיא הילפע קאם, וויל סאמועל אפפענהיימער זיך נייערדינגס איפגעראפפט אונד אללע ליעפעראנטען אין באהמען, מעהרען אונד אינגארן איפגעפארדערט.

דער בריעף אויף וויינען שיס קאممען קאנגט, נעמאנד קאנגט איהם דיעיבער איינקונפט עשטהיללן ער ציינגע דיעען בריעף דעם מאפסטע, מאן לעס דיא יידישען גע-מיינדע-פארשטעהער זוסען; אבער מאן קאנגט דען שריי-בער דיעעס בריעפעס נכט איינזיכט מאכען.

דער סעקרעטער האטטע דאמאלס בייא זיך איינען יונגען אנפארוואנדטען צו בעווכט; דער נאמע דיעעס יונגען מאנסעס וואר „מיכא דע בראהדי", וועלכער איבער דאס נעאפעל ריישט. דיעער „מיכא דע בראהדי" וואר דאמאלס דער בעריהמטעסטע שטיינ-קונדיגע (מאסראגאס) אונד נא-טורפארשער, אונד דער צווייטע ריישע נאך נעאפעל וואר, וויסענשאפטליכע בעאבאכטונגען איבער דען פייע-שיי-ענדען בערג „וועזוף" צו מאכען, דענן אין יענעס יאהרע וואר דאס פייע-שיין דעס בערגעס „וועזוף" זעהר העפ-טיג, זא דאס דער נאנצע ערדבאדען אין דעסען אומגעבונג אים פארווערענדען צישטערן וואר.

דער סעקרעטער ערצעהלטע דיעען פארפאלל מיט דעם בריעפע יונגען אנפארוואנדטען אונד דיעזע אנטע לעכטלנד: „דיא וויסס דאך נכט אן איבערייא גלויבען; איין יודע האט נאנץ איינפאך איינען דייטע דיע-נער בעשטאכען, דאמיט דיעזע דיעעס דראהתגס-שריבען אונגעמערקט אויף דיינען טיש לעגע, לאסס נור דען הויז נוט בעוואכען, אדער וואס מיר נאך אנגעגעבער וועגע, בעגלייטט מיך נאך נעאפעל (וועלכעס 30 מיילען פאן דאס עגעפטיגס איינס), אם 16-טען מעיין בעפינדען ווייר אגנס אויף דעם פייע-שיינדען בערג „וועזוף", אונד אך ווילל זעהען, אב דיך דאדס דיעזער „נעהיימניספאללע שריבער" טרעפ-פען וורד. — —

זיר בריעף אויף וויינען שיס קאممען קאנגט, נעמאנד קאנגט איהם דיעיבער איינקונפט עשטהיללן ער ציינגע דיעען בריעף דעם מאפסטע, מאן לעס דיא יידישען גע-מיינדע-פארשטעהער זוסען; אבער מאן קאנגט דען שריי-בער דיעעס בריעפעס נכט איינזיכט מאכען.

דער סעקרעטער האטטע דאמאלס בייא זיך איינען יונגען אנפארוואנדטען צו בעווכט; דער נאמע דיעעס יונגען מאנסעס וואר „מיכא דע בראהדי", וועלכער איבער דאס נעאפעל ריישט. דיעיער „מיכא דע בראהדי" וואר דאמאלס דער בעריהמטעסטע שטיינ-קונדיגע (מאסראגאס) אונד נא-טורפארשער, אונד דער צווייטע ריישע נאך נעאפעל וואר, וויסענשאפטליכע בעאבאכטונגען איבער דען פייע-שיי-ענדען בערג „וועזוף" צו מאכען, דענן אין יענעס יאהרע וואר דאס פייע-שיין דעס בערגעס „וועזוף" זעהר העפ-טיג, זא דאס דער נאנצע ערדבאדען אין דעסען אומגעבונג אים פארווערענדען צישטערן וואר.

דער סעקרעטער ערצעהלטע דיעען פארפאלל מיט דעם בריעפע יונגען אנפארוואנדטען אונד דיעזע אנטע לעכטלנד: „דיא וויסס דאך נכט אן איבערייא גלויבען; איין יודע האט נאנץ איינפאך איינען דייטע-נער בעשטאכען, דאמיט דיעזע דיעעס דראהתגס-שריבען אונגעמערקט אויף דיינען טיש לעגע, לאסס נור דען הויז נוט בעוואכען, אדער וואס מיר נאך אנגעגעבער וועגע, בעגלייטט מיך נאך נעאפעל (וועלכעס 30 מיילען פאן דאס עגעפטיגס איינס), אם 16-טען מעיין בעפינדען ווייר אגנס אויף דעם פייע-שיינדען בערג „וועזוף", אונד אך ווילל זעהען, אב דיך דאדס דיעזער „נעהיימניספאללע שריבער" טרעפ-פען וורד. — —

פיגפצעהנטעס קאפיטעל.

אם 10-טען מעיין קאם דער פעפסטליכע סעקרעטער מיט יונגען יונגען אנפארוואנדטען „מיכא דע בראהדי" אין נעאפעל אן. דיא אויסוכט, דיא זיך אהנען דיעיר דאדגאס, וואר וואהנדערשאן אונד עגשעוקענד; פאר זיך זאהען דיא דאס וויישע נאסא מעער אונד לינקס נעגען אפפען שאאנד פאר אהנען דער פייע-שפיינדע בערג „וועזוף", וועלכער דאמאלס אין דיעער פיינסבארפפטען מהעיינקייט וואר. — פאר זיך אללא דיא אונגעפעפליכע וואפפע-וועלט אונד צור ווישע דאס פיינסבארפפטע נאטור-פייער!

דער „וועזוף", וועלכער זא שפיטיג אונד שמאל וויא איין הוט-צוקער אויסוכטהט, אויס 3700 פוס האך, דיא שפיטצע דעס בערגעס האט איינען פרייגעפארפענען שלונד, אויס וועלכעס דאמפף, רויך, אשע, צערשפיינגען אונד נעשמאלצענע נעשטיינע הונדערטפאפפען ווערדען, שאן פאן נעאפעל אויס. פאן וועלכעס דער בערג 1½ מיילען עגטפערנט איזט, הארבע מאן דאס שרעקליכע דאנגערן אונד פאלגערן דעס בערגעס. עס וואר דא איין גערייס אונד גע-ציש, אלס אב מאן וואפפען אויף גלוהענדע קאהלען גע-שטאנדען העטטע, דאנן ריינגיגט זיך אבערמאלס איין פרכטעליכעס נעדאנגע, אלס אב מאן אונטער דער ערדע טויזענד קאנאנען לאנגעפאפפען העטטע. דיא עמפאריגע-טריבענדע רויס-וויילע עגטצינדעטע זיך אונד פערבריטעטע איין שרעקליכעס פייער. אין דער נעהה דעס בערגעס וואר דורך דיא פיעלען דיעסטע אונד דורך דען גראפען אשטע-ריגען וועלכעס דיא זאנגע פערזונקעלט. איממער לוטטער וואורדע דאס פאהלטען, איממער שנעללער פאלגטען אויף אינאנדער דיא שטטע אונד דאנגער אויף דאנגער טריעב דיא עמפאר-לאדעריגען דאמפף-מאפפען צו אינער שווינ-דעלגדען האהע הויזע.

דער קאנאנען-דאנגער וואר פאן זא פרכטבארער ארט, דאס וועלכעס דעס מוהרטטטען מאנגעס הערין באנגע ערבעבען מוטטע; דיא ריטטטטערונגען וואהרן זא העפטיג, דאס וועלכעס דיא פעפטעפטען מוערן נעאפעלס שפיינגע אויף דען בעפטען ערפאלג, דא דיא ליעפעראנטען, וועלכע דער האפקאممער-קאססא ניכט בארגען וואללטען, דעס פערדיענסטפאללען מאמועל אפפענ-הייمער נערגע אויהר נאנצעס פערמאגען פערטרייטען, אונערווארטעטער וייזע שטארב יעדאך מאמועל אפפענהיימער נאך אין דעמזעלבען אהרע פלאטצ-ליך. דיא ליעפעראנטען ליעפען נון צור האפקאמ-מער-קאססא, וא זיא פאן דען בעאמטטען אויסגע-לאכט וואורדען, דיא וועגרטען זיך נון מיט איהרער פאדערונג אן עמאנועל אפפענהיימער, דען יינגערן זאהן דעס פערשטארבענען מאמועל, וועלכער דאס וויינער באנקהויז לייטעט. דאס עגדע וואר, דאס דיזעער דעספאלב קאנקוריז אנזאגען מוסטע, וויל דיא גאנזן לעגיע האפקאممער-קאססא פיר דיא געלייפערטען קליידונגס- נאהרונגס- אונד קריעגס-מיטטעל דיא צאהלונג ניכט לייסטען קאנגטע, וא גראם דיא סוממע וואר, מיט דער דיא האפקאممער-קאססא אן דיא פרמא אפפענהיימער אים ריק-שטאנדע וואר, לאסט זיך דיטע ניכט מעהר לענגע אנגעבען, זאפעל נור איזט געוויס, דאס איינע איינ-ציגע רעכנונג 5,010,028 איינסאכטע, טראפעדעס אונד אללדעס האבען דיא ברידער וואלף אונד עמא-נועל נאך קורצער צייט אויהרע ליעפעראנטען פיר דיא ארמעע גייערדענס איינגעגאممען, אין פאלגע דעططען דער אלטערע וואלף דען טיטעל „קריעגס-פאקטאר אונד האפ-יודע", דער יינגערע עמאנועל הינגעגען דען טיטעל „קאיזיליכער הייפ-פאק-טאר" ערהיעלט! —

אלל דיעס גערטט אים דען זאפבען פעראפ-פענטליכטען שטאאטס-שריפטען הערפאר. וואס יעדאך מאמועל אפפענהיימער פיר דיינע גלייבענס-גענאססען געלייסטעט, דאס עגטגעהמען וור דער גערישכטע דעס יודענטהומס. וא דיא דיעסבעצי-ליכען בעשטרעבונגען דעס מאמועל אפפענהיימער פערצייכנעט ווער.

עס וואר אים יאהרע 1700. דער גייסטליכע א י י ז ע נ ס ע נ נ ע ר ליעס אין פראנקפורט אם מאין אין יודענפיערטליכעס בוך דרוקען, וועלכעס איינע ניע יודענפפרפאלגונג אין גאנזן דייטשלאנד אנשטרעבטע. דיעזע בראנדשריפט עגטהעלט צאהלרייכע אנקלאגען זא יהוה אל עגגען דא יודישען רעליגיאנס-שריפטען, אלס אויך גגען דיא יודען זעלבסט, דיא דער פאנאטישע גייסטליכע אלס וואכטערע אונד בעשיטצער בעגיינגטע, אונטער אללען יודען דייטשלאנדס הערשטע איינע גרעגע-צעגלאזע אנגסט פרכטע. אין זאלכער בע-

---

דיא עמפאר-לאדעריגען דאמפף-מאפפען צו אינער שווינ-דעלגדען האהע הויזע.

דער קאנאנען-דאנגער וואר פאן זא פרכטבארער ארט, דאס וועלכעס דעס מוהרטטטען מאנגעס הערין באנגע ערבעבען מוטטע; דיא ריטטטטערונגען וואהרן זא העפטיג, דאס וועלכעס דיא פעפטעפטען מוערן נעאפעלס שפיינגע אויף דען בעפטען ערפאלג, דא דיא ליעפעראנטען, וועלכע דער האפקאممער-קאססא ניכט בארגען וואללטען, דעס פערדיענסטפאללען מאמועל אפפענ-הייمער נערגע אויהר נאנצעס פערמאגען פערטרייטען, אונערווארטעטער וייזע שטארב יעדאך מאמועל אפפענהיימער נאך אין דעמזעלבען אהרע פלאטצ-ליך. דיא ליעפעראנטען ליעפען נון צור האפקאמ-מער-קאססא, וא זיא פאן דען בעאמטטען אויסגע-לאכט וואורדען. דיא וועגרטען זיך נון מיט איהרער פאדערונג אן עמאנועל אפפענהיימער, דען יינגערן זאהן דעס פערשטארבענען מאמועל, וועלכער דאס וויינער באנקהויז לייטעט. דאס עגדע וואר, דאס דיזעער דעספאלב קאנקוריז אנזאגען מוסטע, וויל דיא גאנזן לעגיע האפקאممער-קאססא פיר דיא געלייפערטען קליידונגס- נאהרונגס- אונד קריעגס-מיטטעל דיא צאהלונג ניכט לייסטען קאנגטע, וא גראם דיא סוממע וואר, מיט דער דיא האפקאممער-קאססא אן דיא פרמא אפפענהיימער אים ריק-שטאנדע וואר, לאסט זיך דיטע ניכט מעהר לענגע אנגעבען, זאפעל נור איזט געוויס, דאס איינע איינ-ציגע רעכנונג 5,010,028 איינסאכטע, טראפעדעס אונד אללדעס האבען דיא ברידער וואלף אונד עמא-נועל נאך קורצער צייט אויהרע ליעפעראנטען פיר דיא ארמעע גייערדענס איינגעגאممען, אין פאלגע דעططען דער אלטערע וואלף דען טיטעל „קריעגס-פאקטאר אונד האפ-יודע", דער יינגערע עמאנועל הינגעגען דען טיטעל „קאיזיליכער הייפ-פאק-טאר" ערהיעלט! —

אלל דיעס גערטט אים דען זאפבען פעראפ-פענטליכטען שטאאטס-שריפטען הערפאר. וואס יעדאך מאמועל אפפענהיימער פיר דיינע גלייבענס-גענאססען געלייסטעט, דאס עגטגעהמען וור דער גערישכטע דעס יודענטהומס. וא דיא דיעסבעצי-ליכען בעשטרעבונגען דעס מאמועל אפפענהיימער פערצייכנעט ווער.

עס וואר אים יאהרע 1700. דער גייסטליכע א י י ז ע נ ס ע נ נ ע ר ליעס אין פראנקפורט אם מאין אין יודענפיערטליכעס בוך דרוקען, וועלכעס איינע ניע יודענפפרפאלגונג אין גאנזן דייטשלאנד אנשטרעבטע. דיעזע בראנדשריפט עגטהעלט צאהלרייכע אנקלאגען זא יהוה אל עגגען דא יודישען רעליגיאנס-שריפטען, אלס אויך גגען דיא יודען זעלבסט, דיא דער פאנאטישע גייסטליכע אלס וואכטערע אונד בעשיטצער בעגיינגטע, אונטער אללען יודען דייטשלאנדס הערשטע איינע גרעגע-צעגלאזע אנגסט פרכטע. אין זאלכער בע-

פיגפצעהנטעס קאפיטעל.

אם 10-טען מעיין קאם דער פעפסטליכע סעקרעטער מיט יונגען יונגען אנפארוואנדטען „מיכא דע בראהדי" אין נעאפעל אן. דיא אויסוכט, דיא זיך אהנען דיעיר דאדגאס, וואר וואהנדערשאן אונד עגשעוקענד; פאר זיך זאהען דיא דאס וויישע נאסא מעער אונד לינקס נעגען אפפען שאאנד פאר אהנען דער פייע-שפיינדע בערג „וועזוף", וועלכער דאמאלס אין דיעער פיינסבארפפטען מהעיינקייט וואר. — פאר זיך אללא דיא אונגעפעפליכע וואפפע-וועלט אונד צור ווישע דאס פיינסבארפפטע נאטור-פייער!

דער „וועזוף", וועלכער זא שפיטיג אונד שמאל וויא איין הוט-צוקער אויסוכטהט, אויס 3700 פוס האך, דיא שפיטצע דעס בערגעס האט איינען פרייגעפארפענען שלונד, אויס וועלכעס דאמפף, רויך, אשע, צערשפיינגען אונד נעשמאלצענע נעשטיינע הונדערטפאפפען ווערדען, שאן פאן נעאפעל אויס. פאן וועלכעס דער בערג 1½ מיילען עגטפערנט איזט, הארבע מאן דאס שרעקליכע דאנגערן אונד פאלגערן דעס בערגעס. עס וואר דא איין גערייס אונד גע-ציש, אלס אב מאן וואפפען אויף גלוהענדע קאהלען גע-שטאנדען העטטע, דאנן ריינגיגט זיך אבערמאלס איין פרכטעליכעס נעדאנגע, אלס אב מאן אונטער דער ערדע טויזענד קאנאנען לאנגעפאפפען העטטע. דיא עמפאריגע-טריבענדע רויס-וויילע עגטצינדעטע זיך אונד פערבריטעטע איין שרעקליכעס פייער. אין דער נעהה דעס בערגעס וואר דורך דיא פיעלען דיעסטע אונד דורך דען גראפען אשטע-ריגען וועלכעס דיא זאנגע פערזונקעלט. איממער לוטטער וואורדע דאס פאהלטען, איממער שנעללער פאלגטען אויף אינאנדער דיא שטטע אונד דאנגער אויף דאנגער טריעב

אבען, דא אין אַלגע דעם באַנגעס קיין יודע מיט אידם מעהר אין בערהרונג קאָמען וואָללטע. זיינע פאַבריקען, זיינע ברענגערייען שטאַקען, ער קאָנגטע נישט אבזוטצען אונד שטאנד איך דעם פונקטע, צו גרונדע צו געהען. יעטצט איללטע דער באַראָן הויז דעם וואנדער-ראבבי, שוואר אויס פיעלליכסטע, אין דער נעהע דער סינאגאָגע קינען קרבען-בייא אייפיהרען אונד באט אום אייהנונג דעם באַנגעס. שאָן אם נעכסטען זאמסטאג וואָרדע אין אללען סינאגאָגען פערקונדעט, דאס דער „חרם" געגען דען באַראָן אייפגעהאבען וואָרדע. — זייט יעצטער צייט געהאָרט בראָן אייפגעהאבען צו דען ווערמסטען פערעהרערן דעם וואנדער-ראבבי.

" (אין בלוי-זיידע נ-באנד פיר זיינע מאיעסטעט) אים ליפשי-סענט-מיקלויש ווירד בערכטעט: אין הינזיגעס יידישעס מערכען, נאמענס פ יש, האט צום 50-טען גע-בורטס-טאג זיינער מאיעסטעט, דער בעקאנגטליך אם 18-טען מאי געפיערט וואָרדע, אין זעהר הויבש נעשטיקטעס בלוי-זיידענעס באנד אנגעפערטיגט, יעללכעס זיא געבעסט איינעס „גליק-וואנש" אונד איינים „לאנג ליפע-ער קיזע" דעם מאָנאַרכען איינזענדעטע. זיטענס דער האָפקאנצלי לאנגטע גין אן דיא שטאדט בעהאָרדע דיא פאנע אן: זיער דיזעזע מערכען איינגעטליך זיא, אינד אב עס איינע זיטטליכע לעבענסוויזע פיהרע? דיא בעהאָרדע בערכטעטע פאָלגענדעס: „דאס יידישע מערכען פיש איזט זעהר בראָ, אבער זעהר ארם; דיא איזט בערייטס זיט צוויא יאהרען בריוט, דאָך קאָנן עבען אין פאָלגע איהרער ארמוטה דיא האבצייט נאָך איממער נישט געפיערט ווערדען!" — דיזער טאג גין לאנגטע אן דיא שטאדט-בעהאָרדע זיטצטעס דער האָפקאנצלייא דער בעטראג פאָן 20 גולדען אן צו גונסטען דעס ארמען מערכענס. (דאס ארמע יידישע מערכען האט געזיס געהאָפפט. דורך איהרע אר-ביט צוי פיער דעס 50-טען געבורטס-טאגעס זיינער מאיעסטעט איינע שענערע צו ערהאלטען, יעללכע איהר דיא הוראסט מאָלוך מאכען וואָרד. מיט (2 גולדען איזט דאס צוויאל לידער נישט ערייכבאר. אינדעסען איזט דאס איהר פאָן דער שטאדט-בעהאָרדע ערטהיילט, האבסט נעסטיגע צייגנס מעהר אלס 20 גולדען ווערטה, וואס געזיס איך דער בריישנאס בעריכטיגען וואָרדע.)

" (געהען וויר אללע אין דיא סינאגאָגע). אים פריהיאהר (נישטאער קאָמטאט) ווירד בערכטעט: אם 18-טען מאי אינסט וואָללטע דער הייזיגע גיסטליכע פיר דאס 50 יעהריגע געבורטס-פעסט זיינער מאיעסטעט קיינע בעזאנדערע פיעללכסיס אין דער קרבע פערנאשטאלטען. אלס דיא אייסט-בעפאָלקערונג פאָן דער קרבע

פאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(19-טע פאָרטשעטצונג.)

אום איינען נעוועטליך שיינגדען גרונד פיר דיא בעדייטונג דער יודען צו האבען, וואָרדען מעהרערע ייינע יודען אים יאהרע 1568 אין דען קערקער נעוואָרען, וואָ זיא אין איינעס פאָרמלכען פערהאָרע פאָר דער אינקווייזיציאָן אינדער פאָלגענדעס בעפאָנט וואָרדען: „1) אָב דיא יודען דיא קאטהאָליקען אלס נאמענס-דיינער בעטראכטען? — 2) אָב דאס נעבעט: „ולמינים (ולמלשינים) אל תהי תקוה", אונד דאס נעבעט: „כי תעבר ממשלת זדון מן הארץ", זיך אייך דיא קאטהאָליקען אונד אייך דען קיריכען-שטאאט בעציעהען?" — דא דיא יודען הייריך קיינע בעפיעדיגענדע אנטוואָרט נעבען קאָנטען, וואָרדען זיא אבערמאָלס אונטער פאָלטער-קוואָלען פאָן אום. איינע דייזער נעמאָרטשטען האבען וועהרענד דער פאָלטער-קוואָלען אללעס איינגעשוואָרען, וואס דיא אינקווייזיציאָן פאָן אהנען פערלאנגטע. דער אבבעגער פאָן באַראָנגא אללען האטטע דען מוטה פאָר בעגינען דער פאָלטער פאָלגענדע ערקלערונג אבצוגעבען: „אים פאָללע איך מיר דורך דיא שמערצען דער פאָלטער איין נעשטענדניס אבפיעטען לאסטען יאָללטע, זאָ מוס איך דאסזעלבע אים פאָרהיינען אלס אונגלטיגע ערקלערען, וואָרייס נעגען נעמאָנדען איינע בעשולדיגונג עהאָבען וועהרען קאָנן!" דא אבער דיא איבריגען דיא לעטטע רונגען דער יודען נעגען דאס בריסטענטהום איינגעשטאנדען האבען, זאָ האטטע דיא אינקווייזיציאָן איינען אנהאלטס-סונקט צו בעריכטונגען. דען יודען אונד פאָרגעהטען יודען

ערשיען, זאנטע דער גיסטליכע: דער קאָפפלאָן האט שאָן אין אללער פיהיר איינע מעסטע געלעזען; צו עטוואס וויטערעס פיהלע איך מיך נישט פערפליכטעט!" איינער איס דעס פערזאמעלטען פאָלקע ריעפ נון: „געהען וויר אלזאָ אללע אין דיא סינאגאָגע!" רכטיג בעוועגטע זיך דער גאנצע לאנגע צוג אזאָליך צור סינאגאָגע, וואָ וועגען דעס 50 יעהריגען געבורטס-פעסטעס זיינער מאיעסטעט אין פיער-ליבער גאָטטעס-ריינסט אבגעהאלטען וואָרדע, אן וועלכעס נון איך דיא נישט-יודישע אָרטס-בעפאָל-קערונג מיט אנראבט טהיללנאָמען!

" (זיינע מאיעסטעט אין צענ-לער איינע גראָפאָרטיגע מיליטער-אבטיגע דער האָנ-ווער-אָרטע אָפפענהאלטן מיט אים. וואָרבער זיינע מאיעס-טעט זיך אים זאָ מעהר פיטיג, אלס איך פיעלע איסלענדישע אָפפיציעלע איינגעטראָפפען וואָרען, אום דען מיליטער-אבטיגען דער האָנווערס בייצו-וואָהנען. נאָך שלוס דער אבטיג העלט זיינע מאָ-עסטעט אן דיא האָנווער-אָרטע פאָלגענדע אנ-שפרעכע: „מיט בעפיעדיגונג האבע איך הייטע דען נישטן צישאנד אונד דיא איסגעצייכנעטען פעהיג-קייטען עגער האָנווער-ריגימענטער וואָרגענאָמען, דיא אן דען הייטיגען מיליטער-אבטיגען טהיללנאָמען. איך קענגע זעהר גוט דיא גראָפען שווייריגקייטען, וועלכע אבגעוועלטיגט ווערדען מיסען, אום דיזעס שאנע ערגעכיג צו ערציעלען. אום זאָ לעבער שפרעכע איך מיינע פאָללע אנערקענונג אים נישט בלאָס דעס הערען אבגעקאָממענען דאנקען, זאָנדערן אך אללען קאָממענדען דער אינצעלנען האָנווער-אָרטע-אבטהיללונגען, וואָ איך אללען אָפפיציעלען, וועלכע מיט דער אייסבילדונג דער מאנשאפט זיך בעשעפטיגט האבען, אך ערוואָרטע, דאס דיזער שאנע אייפער נישט ערקאָלטען קריעגט ווערדע; עס מאנע דיא האָנווער-אָרטע דורך אנאינאנדערבאבענע פאָרשרעטטע אינע אייסמער האָנווער שטעדע דער אייסבילדונג ערריכטען. וואָ איך ווייטע, זאָ ווירד דיזעע טרעפפליכע אָרטע אין דער ציקונפט מיינע פאָללע בעפיעדיגונג פינדען!" — דיזעע אנשפרעכע ווארדע מיט דאנערנדען „עלענס"! זיטענס דער פיהרע בעגיסטערטען האָנווערס בעגאנגען אָרטע. זיינע מאיעסטעט בע-שטיממטע אָב אלס פיהיר בייס ווייטע-ריגענען פיר דיא אָפפיציעלע 200 דוקאטען אונד פיר דיא מאנשאפט 60 דוקאטען. דיא איסלענדישען אָפפיציעלע שפרעכען זיך ווייטערהאלט זעהר בעלאָבענד אבער דיא טרעפפליכען לייסטונגען דער אינגאָרישען האָנווער-אָרטע אים. זיינע מאיעסטעט לעגטע גראָפפעס געייכט דאיין, דאס בייא דען מי-ליטער-אבטיגען דער האָנווערס דיא אאונגען דער שוו-שע שפרעכע געבוריכט וואָרדע. פאָן צוגלעך בע-גיבט זיך דער קאָזער נאָך פיפקרבען. וואָ עבענ-פאללס מיליטער-אבטיגען שפאפפענדען, ווערדען אן דען פאָרבערייטונגען צום פיעלכען פעפאָנגע זייגער מאיעסטעט אין פיפקרבען ווירד בעריישט זיט מעהרערען מאנען גאנגבייטע. וואָ אונס בע-ריכטעט ווירד, האט דיא יידישע קולטוס-געמיינדע אין פיפקרבען בעשלאָסען, איהרעזיישט זייגער מאיעסטעט אייגע בעזאנדערע עמפפאנגס-פיערליכ-קייט צו פערגאנשטאלטען, דא דער דאָרטיגע ראבבי-גער דר' קאָהוט זייגער מאיעסטעט דען אללעמיי-גען דאנק דער יודענהייט איס דריקען וויל. פיר דיא אללערהאָכסטע גנאדע, דיא זייגע מאיעסטעט אייגע זייגער גאליציעשען ריזיג דען יודען גענעגאיבער בע-קונדעט האט. (וועגן דיעס ריכטיג איזט, זאָ בעייייט דיא יידישע געמיינדע צו פיפקרבען הייטיגע אל-לערדינגס אייגען זעהר שאנען טאָגען.)

" (דיא יודען אין מאָרקקאָ) האבען זיך לעטטעטערע צייט ווייטער יודע, דער הייסבעטצטעער דער יודען אין מאָרקקאָ איזט עטצט דער פאנצאָזישע קאָנזול; דעגן פאָר פאנגרייך האט מאָרקקאָ נאָך איממער רעפפעקט גע-האבט, עס ווערע שאָן צייט, דאס דיא יודען אין מאָרקקאָ דיזעזלבען פיהיטען האבען אללען וויא אין דעס בעגאבבאטען אלגיער.

" (אין דאבבינגער אלס דיעב) אין בערלינער בלאטט מעלדעט: „פיעל איזזעהען ערהיעטע דיא אמטס-עגטזעטצונג אייגעס ראבבי-נערס, דער דעס דיעסשטאלטס בעשולדיגט ווארדע. דער דר' וואָמזער, ראבבינער דעס רעגע-רונגס-בעצירקעס זיילבערג (דרישלאנד) וואָר-דע נעמליך ווענען אייגעס פאָן אים בעגאנגענען דיעבשטאהלעס דורך דיא בעהאָרדע פאָן זייגעס ראב-בינער-אמטע ענטהאבען. דא אין דעס ערוועהנטען קרייזע פיעלע יידישע געמיינדען עקסיסטירען, האט דיא בעהאָרדע אן אללע דיעזע געמיינדען אין צור-קולער עגטזעטצונגען, דאמיט זיך דיעזע אין דעלגיגא-זען אנגעלעגענהייטען נישט מעהר אן דר' וואָמזער ווענדען מאָגען!" (עס איזט דיעס צייגנס אין אונגע-וואהנליכער „חלול השם". אנדערער דייטס צייגט עס פאָן דעס גוטען באָאָטעס דער ראבבינען אים אללעמיינען, ווענן עס זאָ פיעל איזזעהען ערגענט. דאס איך אין ראבבינער איינמאל אין פערבינדונג פערראָטטע האט.)

" (פראָצעס וועגען פאָלשמינצע ערריי א.) ווי האבען בעריישט פאָר איינען מאָ-נאטען געמעלדעט, דאס אין פאבריקאנט פאָן פאָל-שען זילבער-מינצען. נאמענס אדען קאָהן, געבעסט מעהרערען לייטען. דיא זיך מיט דעס אבזאטצע

דיא צוריק בליבענדען זאָללטען דער שלקאוועייאָונד נאָך הערטיגען שפאָטט פערפאָללען. אלס גרונד דייעעס אויס-טייבונגס-בעפאָלעס וועוערע אנגעגעבען, דאס דיא יודען אונפערבעפעהליך ווייען, דאס זיא וואיכערן, דאס זיא דיא כריסטען פערהיהרען אונד דאס זיא צוביערייא טייבען, וויא זיא עס עבען דורך דיא פרוטס פאָן באָלאָ-גנא בעוויעזען האבען.

דיעזער פעגסטליכע איינסטייבונגס-בעפעהל העטטע דיא גראָפען יידישע געמיינדען אין דאָ אונד אין אנקאָנא אם הערטעסטען געפאָסען. אין דאָ וואר דאמאלס אייגע גראָסע יידישע געמיינדע, דיא גיין סינאגאָגען האטטע, ווענ-דען אין אנקאָנא אָנאָר דייטסכע סינאגאָגען וואָרען.

אם 27-טען פעבער 1569 פאנד דער פערקעפער דעס פאסטעס, נאמענס אנטטאָניאוס, איינען בריעף אייף זיי-נעס טישע, אין וועלכעס איהם נערעכטט ווירד, איהם אם 15-טען מערץ יענעס יאהרעס דיא איינען איינשיטטענען, וויינען ער דייעזען בעפעהל נישט הערא-ס צו מלדען וונס, דאס דיעגענטענס דיא יודען אויס דאָ אונד אנקאָנא נישט פערטייבען ווירדען וואָללען. „דער פערקעפער דעס פאסטעס מאָג אבער דייעע דראָהונג אלס איינע ערנסט אונד נישט אלס אין לעגעס אבשריעקען בעפאָלטען; דער פערקעפער ווערדע זיך איבערצייגען, דאס ער אן יענעס בע-שטיממטען מאנע אים פאָללע יייער אונגאנגבעקיגיס דער פאָפ אבגעשטאנען ווערדע, וועלכעס וויינען ער זיך אין דאס עגטפערנטפעסע ערגע דער וועלט פערקייעגען וואָלל-טע,—" זאָ אונגעפעהר לייטעט דער בריעף אונטער וועל-כעס דער נאמע דע ווידאל אונטערשריעבען וואר. דער פערקעפער קאָנגטע נישט בעגייפען, אייף וועלכע וויייע דיע-

אין באָלאָנגא וואָרדע אונטער אנדראָהונג דער שווערסטען שטראָפען אויס שטרענגסטע פערבאָטען, דיא שטאדט צו פערלאסען. דעמטטליכע יודען אין באָלאָנגא וועגען בעדייבט אונד איינגעקערקעט וואָרדען. דיגנס אום באָלאָ-גנא וואר איינע גראָסע וואכע פאָן פאָלראטען אויסגע-שטעללט, דאמיט קיין יודע עגטוויכע.

אבער וועהרענד דער נאכט וואר אין וואנ-דער געשעהען. טראָטץ דער גראָסען וואכע געלאנגע עס דעמטטליכען יודען מיט ווייבערן אונד קינדערן, אום באָלאָ-גנא צו ענטקאָמטען אונד נאָך פערראָא צו ענטפליעהען, — אללעמיין הייס עס, דאס אין פיעמדע נעהיימנישפאללע-מאָגן, דער מאנס צוגאָר אין באָלאָנגא איינגעפאָסען וואר, דיא וואכע אייף איינע וואנדערבאר וויייז דערבייטיג בע-טייבטע, דאס דיא וועהרענד דער נאכט אוהרע בעוועגונג פערלאָרען האטטע. פיעלע נעשיכטס-שרייבער, וועלכע דייעעס וואנדער נישט גלייבען, זאגען, דאס דיא יודען דען וואכ-קאָממאנדאנטען בעשטאָכען הטטען.

אלס מאכטס מאנס דער פיגטע דיא פלוכט דער יודען ערפאָהר, וואנדע ער הערדיך נעגען עטמטליכע יודען זאָ ערצירנס, דאס ער דען בעפעהל ערטהיילטע, אללע יודען אויס דעס קיריכען-שטאאטע צו פערטייבען. פיעלע בישאפע אונד קאָרדינאלע ערוועכטען דען מאכטס, דען אויסטייבונגס-בעפעהל ריקגענגיג צו מאכען, דא דיא אכטטע ווייס ערערע דיא יודען נעשטאנד האטטען, דאמיט דער יודען נישט נעגעלדיגט פערגעסטע ווערדע; אבער דער מאכטס וואָללטע נישט נאכגעבען— אונד זאָ וואנדע אם 26 אבגעבע 1569 דער בעפעהל עלאסען, דאס דעמטטליכע יודען דעס קיריכענשאאטעס בעגגען 3 מאָנאטען אויסוואנדערן מיסטען,

פאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(19-טע פאָרטשעטצונג.)

אום איינען נעוועטליך שיינגדען גרונד פיר דיא בעדייבונג דער יודען צו האבען, וואָרדען מעהרערע ייינע יודען אים יאהרע 1568 אין דען קערקער נעוואָרען, וואָ זיא אין איינעס פאָרמלכען פערהאָרע פאָר דער אינקווייזיציאָן אינדער פאָלגענדעס בעפאָנט וואָרדען: „1) אָב דיא יודען דיא קאטהאָליקען אלס נאמענס-דיינער בעטראכטען? — 2) אָב דאס נעבעט: „ולמינים (ולמלשינים) אל תהי תקוה", אונד דאס נעבעט: „כי תעבר ממשלת זדון מן הארץ", זיך אייף דיא קאטהאָליקען אונד אייף דען קיריכען-שטאאט בע-ציעהען?" — דא דיא יודען הייריך קיינע בעפיעדיגענדע אנטוואָרט נעבען קאָנטען, וואָרדען זיא אבערמאָלס אונטער פאָלטער-קוואָלען פאָן אום. איינע דייעע נעמאָרטשטען האבען וועהרענד דער פאָלטער-קוואָלען אללעס איינגע-שוואָרען, וואס דיא אינקווייזיציאָן פאָן אהנען פערלאנגט, דער אבבעגער פאָן באָלאָנגא אללען האטטע דען מוטה פאָר בעגינען דער פאָלטער פאָלגענדע ערקלערונג אבצוגע-בען: „אים פאָללע איך מיר דורך דיא שמערצען דער פאָל-טער איין נעשטענדניס אבפיעטען לאסטען יאָללטע, זאָ מוס איך דאסזעלבע אים פאָרהיינען אלס אונגלטיגע ערקלע-רען, וואָרייס נעגען נעמאָנדען איינע בעשולדיגונג עהאָ-בען וועהרען קאָנן!" דא אבער דיא איבריגען דיא לעטטע רונגען דער יודען נעגען דאס בריסטענטהום איינגעשטאנ-דען האבען, זאָ האטטע דיא אינקווייזיציאָן איינען אנהאלטס-סונקט צו בעריכטונגען. דען יודען אונד פאָרגעהטען יודען